

De door Erwin Kompanje gemaakte replica van de penisverkortter van Hildanus uit 1593. Foto Kees Moeliker

Een al te lange roede

In de moderne geneeskundige literatuur lees je vaak ontdekkingen die echter al eeuwen eerder zijn gedaan.

Door KEES MOELIKER

De 49-jarige Erwin J.O. Kompanje is werkzaam als klinisch-ethicus van de afdeling Intensive Care van het Erasmus Medisch Centrum.

In die functie buigt hij zich dagelijks over vragen als: Wat is hersendood? Wel of niet reanimeren? Behandeling voortzetten of staken? Ook zet hij medici en beleidsmakers aan tot genuanceerd denken over orgaandonatie, zijn specialisme.

In zijn vrije tijd echter speurt hij in zestiende- en zeventiende-eeuwse medische boeken naar vergeten ontdekkingen. „Te vaak kom ik artikelen tegen in de moderne medische literatuur waarin ontdekkingen geclaimd worden die al eeuwen eerder gedaan zijn. Men schrijft elkaar klakkeloos over, zonder recht te doen aan de wegbereiders van de geneeskunde. Dat zet ik recht.”

Inmiddels heeft hij al een stevig oeuvre aan medisch-historische artikelen op zijn naam staan. Zo eerde hij de chirurg Abraham Cyprianus die in 1694 te Franeker een vrouw na een zwangerschap van twintig maanden middels een keizersnede op de keukentafel verlostte van een dode fetus.

En wat te denken van Kompanjes ont-

dekking van een onmiskenbaar geval van migraine veroorzaakt door het eten van aardbeien, in 1627 beschreven door de Duitse medicus Guilhelmus Fabricius Hildanus (1560-1634), lang voordat men het bestaan van deze allergie onderkende.

Binnenkort publiceert hij hierover in het toonaangevende vakblad *Headache*.

Het werk van Hildanus is een onuitputtelijke bron voor Kompanje, met name de zesdelige *Centuriae* waarin de oude chirurgijn zeshonderd medische gevalsbeschrijvingen optekende. Het tot dusverre opmerkelijkste geval ontdekte Kompanje in deel zes, observatie 61: „Pijn en onvruchtbaarheid veroorzaakt door een al te groote lengte der Roede.”

Hierin verhaalt Hildanus over een jonge, getrouwde vrouw uit Keulen die in 1593 leed aan onvruchtbaarheid en een smerige ontsteking van de baarmoedermond.

Na omzichtig vragen werd duidelijk „... dat d’onmatige lengte van ’er Mans Roede in d’omhelzing niet alleen haar geweldige pijn deed, maar dat zij lang na de verzameling noch dezelfde gevoelde; ja dat haare schamele delen daar tekens van droegen.”

Hildanus schreef enige kruidensmeerseltjes tegen de ontsteking voor en raadde aan dat zij zich voor een tijd aan „haares Mans gezelschap en omhelzing moest onttrekken”.

De vrouw genas maar zag de komst van het zwaar geschapen lid van haar man met angst en beven tegemoet. Hierop fabri-

ceerde Hildanus een opmerkelijk eenvoudig hulpmiddel: een schildje van kurk, bekleed met wol en linnen, met een gat in het midden voor de penis, dat de man „ten strijde trekkende” moest voorbinden.

De dikte van het schild voorkwam al te diepe penetratie: „... de kunst was goed, ook gevoelde zij geen pijn, zij vond er wel smaak in ...”

Weldra beviel zij van een gezonde dochter.

Om de penisverkortter van Hildanus aan de vergetelheid te onttrekken, publiceerde Kompanje zijn vondst in het wetenschappelijke tijdschrift *Archives of Sexual Behavior*. Hierin pleit hij op ethische gronden (het voorkomen van leed) voor het gebruik van het 400 jaar oude hulpmiddel in de medische praktijk van vandaag.

Op de vraag of hij al reacties heeft ontvangen zegt Kompanje: „De Archives plaatste een ingezonden brief over een nog oudere penisverkortter – gemaakt voor een ezel – levendig beschreven door de dertiende-eeuwse Perzisch/Turkse filosoof en dichter Rumi.”

Inmiddels heeft Erwin Kompanje uit kurk een ‘Hildanus penisverkortter’ gesneden en bekleed met een stukje schapevacht. De perfecte replica is beschikbaar voor onderzoek.

De auteur van dit artikel en ethicus Erwin Kompanje hielden vandaag over dit en ander onwaarschijnlijk onderzoek de Lof der Zotheid-lezing op de Erasmus Universiteit in Rotterdam.